

► Algemeen

DSO / Strategie, Externe betrekkingen, Portfoliomanagement en Onderzoek

SEPO verbindt en adviseert met portefeuille overstijgende blik over de beleidsthema's van DSO. Het team Onderzoek verzamelt en ontsluit de benodigde informatie en kennis, monitort relevante ontwikkelingen, evalueert beleidsmaatregelen en adviseert hierover voor de DSO-vakgebieden.

Mei 2022

Brede welvaart, duurzame gemeenten

Brede welvaart is een begrip dat in de afgelopen jaren snel gemeengoed is geworden. Deze kenniswijzer biedt een samenvatting van het beeld van brede welvaart in Den Haag uit de actuele [Regionale Monitor Brede Welvaart](#) van het CBS. Daarnaast maken we een beknopte vergelijking met de analyse van brede welvaart door Raboresearch en geven vanwege de inhoudelijke samenhang ook een korte samenvatting van de monitor duurzame gemeenten van Het PON | Telos. Deze analyses bekijken brede welvaart, c.q. duurzame ontwikkeling op het gemeentelijk schaalniveau. De Leefbaarheidscirkel, de Staat van de Leefomgeving en de Leefbaarometer laten zien dat de verschillen *binnen* Den Haag vaak groot zijn.

Uit de studies naar brede welvaart komen een aantal belangrijke signalen naar voren:

- Grote steden, en dus ook Den Haag, laten in algemene zin een minder gunstig beeld zien op brede welvaartsaspecten en duurzaamheid;
- Den Haag onderscheidt zich landelijk wel positief op nabijheid van voorzieningen, het aandeel hoogopgeleiden en broeikasemissies;
- Den Haag heeft *binnen de G5* een gunstige positie op het aandeel natuur binnen de gemeentegrenzen, reistijden woon/werk en nabijheid van voorzieningen.

Brede welvaart: achtergrond

Het bruto binnenlands product (bbp) vormt een praktische indicator van de economische ontwikkeling van land of regio maar geeft geen inzicht in andere welvaartsaspecten en de negatieve externe effecten van groei op onze leefomgeving, andere landen en toekomstige generaties. Zo'n ruimer perspectief wordt gezocht met het begrip brede welvaart en dat omvat daarom meer dan economie en inkomen: het gaat tevens over onderwijs, veiligheid, voorzieningen, de natuurlijke leefomgeving en andere aspecten. Brede welvaart gaat over "de kwaliteit van leven in het hier en nu en de mate waarin deze ten koste gaat van die van latere generaties of van die van mensen elders in de wereld" (definitie CBS). Het CBS heeft voor het kabinet een methodiek ontwikkeld om aspecten van brede welvaart meetbaar te maken. Buiten een scala aan objectief meetbare zaken gaat het daarbij ook om subjectieve aspecten (beleving). In de eerste [kenniswijzer over brede welvaart](#) zijn achtergrond en gebruik van het begrip brede welvaart verder toegelicht.

Regionale brede welvaart: CBS 2021

De indicatoren voor brede welvaart zijn uitgewerkt op regionaal en gemeentelijk niveau en worden door het CBS gepubliceerd in een online dashboard: de [Regionale Monitor Brede Welvaart](#). Dit dashboard biedt informatie op verschillende thema's en geeft per provincie, COROP-regio en per gemeente een stand van zaken op

de dimensies 'hier en nu' en 'later'. Bij beide dimensies wordt een recente ontwikkeling (jaar-op-jaar) en langere termijnontwikkeling (in de periode 2013-2020) geschetst. Onlangs heeft CBS de tweede editie van deze monitor online geplaatst. Een kanttekening bij de uitkomsten is dat de meeste cijfers nog steeds "pre-corona" zijn en dus de effecten van de pandemie en lockdown niet weergeven.

Belangrijkste conclusies voor Den Haag

De brede welvaart van Den Haag ziet er volgens het CBS minder gunstig uit dan het gemiddeld beeld in Nederland. In vergelijking met Amsterdam, Rotterdam, Utrecht en Eindhoven blijkt dat Den Haag – samen met Rotterdam – vaak aan de onderkant van de ranglijst terecht komt.

De dimensie 'hier en nu' gaat over de kwaliteit van leven en van de omgeving waarin mensen leven. Dit zijn de Haagse trends:

- Het jaar-op-jaarbeeld toont een gunstige ontwikkeling op de indicatoren: *ervaren gezondheid, personen met één of meer langdurige ziekten en vertrouwen in instituties*;
- Een ongunstige recente ontwikkeling is de score op *tevredenheid met het leven* en *tevredenheid met de woning*;
- Positieve langere termijntrends zijn zichtbaar in het *mediaan besteedbaar inkomen*, bij *aandeel hoogopgeleide bevolking*, *ondervonden delicten*, *geregistreerde misdrijven*, *emissies van fijnstof in de lucht* en *broeikasemissies*.

Binnen Nederland staat Den Haag staat op de dimensie 'hier en nu' met 7 indicatoren bovenaan en met 20 indicatoren onderaan de 33 indicatoren tellende ranglijst. Vergeleken met alle Nederlandse gemeenten:

- blinkt Den Haag uit op het voorzieningenniveau¹ en de indicatoren *tevredenheid met de reistijd van/naar werk, aandeel hoogopgeleide bevolking, overgewicht, broeikasemissies en bruto regionaal product*;
- blijft Den Haag achter op het gebied van het *subjectief welzijn*², *besteedbaar inkomen, diverse aspecten van gezondheid*³, *arbeidsparticipatie, werkloosheid en tevredenheid met de woning/woonomgeving*. Ook op de thema's *samenleving, veiligheid en milieu* scoort Den Haag vaak minder gunstig dan de meeste andere Nederlandse gemeenten.

Brede welvaart 'later' betreft de sociale, economische, menselijke en natuurlijke hulpbronnen die volgende generaties nodig hebben om hetzelfde niveau van brede welvaart te kunnen bereiken als de huidige generatie. Den Haag staat binnen de dimensie 'later' ten opzichte van de andere Nederlandse regio's met 2 indicatoren bovenaan en met 7 indicatoren onderaan de 13 indicatoren tellende ranglijst.

- Een gunstige recente ontwikkeling is er zichtbaar op *ervaren gezondheid*; er zijn geen ongunstige recente ontwikkelingen;
- De trend van de afgelopen 5 jaar is in Den Haag positief op de indicatoren *particuliere zonne-energie, emissies fijnstof, aandeel hoogopgeleide bevolking en sociale cohesie*;
- De *gemiddelde schuld per huishouden* liet de afgelopen 5 jaar een negatieve trend zien.

In vergelijking met de andere gemeenten heeft Den Haag binnen de dimensie 'later' een zwakke positie op de indicatoren *mediaan vermogen van huishoudens*, diverse aspecten van natuurlijk kapitaal, *ervaren gezondheid* en *sociale cohesie*. Het aandeel hoogopgeleide bevolking in Den Haag en de gemiddelde schuld per huishouden staan er in vergelijking met andere gemeenten gunstig voor.

De figuur op de volgende pagina geeft een overzicht van de Haagse trends en de positie van Den Haag ten opzichte van andere grote steden en de rest van Nederland.

¹ Afstand tot sportterrein/basisschool/café

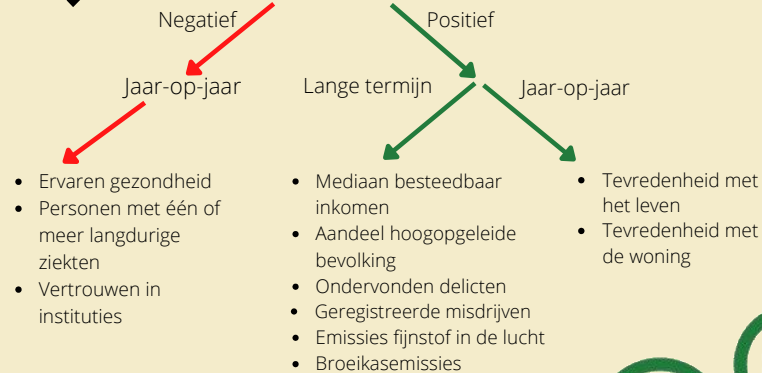
² Tevredenheid met het leven en tevredenheid met vrije tijd

³ Levensverwachting bevolking, ervaren gezondheid, personen met één of meerdere langdurige ziekten

Dimensie 'Hier en nu'

= de kwaliteit van leven en van de omgeving waarin mensen leven

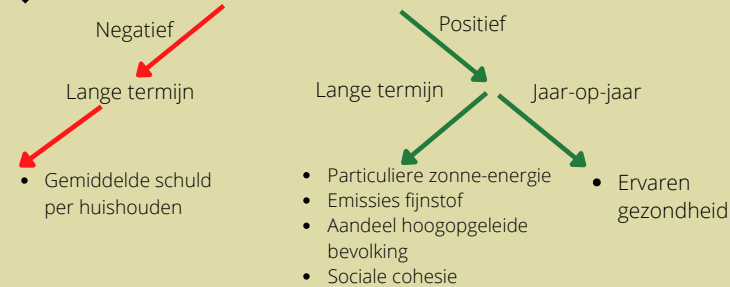
Haagse trends

Dimensie 'Later'

= de sociale, economische, menselijke en natuurlijke hulpbronnen die volgende generaties nodig hebben om hetzelfde niveau van brede welvaart te kunnen bereiken als de huidige generatie.

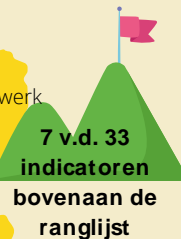
Haagse trends

Den Haag vs andere gemeenten

+ Den Haag in hoge positie

- Tevredenheid met de reistijd van/naar werk
- Aandeel hoogopgeleide bevolking
- Overgewicht
- Broeikasemissies
- Bruto regionaal product

- Den Haag in lage positie

- Subjectief welzijn
- Besteedbaar inkomen
- Diverse aspecten van gezondheid
- Arbeidsparticipatie
- Werkloosheid
- Tevredenheid met de woning/woonomgeving
- Samenleving
- Veiligheid
- Milieu

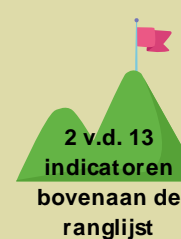
Brede welvaart

CBS Monitor 2021

Den Haag vs andere gemeenten

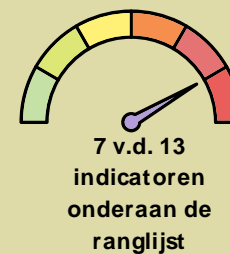
+ Den Haag in hoge positie

- Hoogopgeleide bevolking
- Gemiddelde schuld per huishouden

- Den Haag in lage positie

- Mediaan vermogen van huishoudens
- Diverse aspecten van natuurlijk kapitaal
- Ervaren gezondheid
- Sociale cohesie

De cijfers voor gemeente Den Haag zijn ook te vinden op [Den Haag in Cijfers](#). Onderstaande leeswijzer helpt je op weg zodat je de tabel op Den Haag in Cijfers goed kunt lezen.

 Den Haag [Home](#) [Databank](#) [Links](#) [Rapportages](#) [FAQ](#) [Over deze site](#) [Contact](#) [Q ZOEKEN](#)

Kiezen tussen deze twee dimensies

Hier en Nu **Later**

Kiezen tussen Haagse cijfers en de vergelijking met G5

Ontwikkeling afgelopen 1-2 jaar

Ontwikkeling afgelopen 5-8 jaar

Regio's zijn hier: NL gemeenten

A'dam, R'dam, Utrecht, Eindhoven

HIER EN NU

THEMA'S	SCORE Toon G5	JAAR METING	RECENTE ONTWIKKELING	TREND AFGELOPEN JAREN	POSITIE T.O.V. ALLE REGIO'S	POSITIE IN G5
Welzijn						
Tevredenheid met het leven	80,7%	2020	-2,4% ↓	N.B.	232 van 235	4
Tevredenheid met vrije tijd	72,4%	2020	-3,5% ↓	N.B.	211 van 217	2
Materiële welvaart						
Mediaan besteedbaar inkomen	€ 23.600			Positief ↑	331 van 352	3/4
Bruto Regionaal Product (COROP)	€ 41.500			Geen	8 van 40	5
Gezondheid						
Overgewicht	17,1%			Geen	69 van 353	4
Levensverwachting bevolking	81,1 jr	2019	N.B.	N.B.	316 van 355	4
Ervaren gezondheid (% (zeer) goed)		2020	1,7% ↑	Geen	303 van 353	4
Personen met één of meer langdurige ziekten		2020	-1,7% ↑	Geen	142 van 353	4
Arbeid en vrije tijd						
Netto arbeidsparticipatie			-0,9%	Geen	334 van 355	4
Bruto arbeidsparticipatie			-0,7%	Geen	316 van 355	4
Hoogopgeleide bevolking	38,9%	2020	0,6%	Positief ↑	49 van 355	4

Significante veranderingen worden met pijltjes aangegeven. Groen = ontwikkeling in gunstige richting; rood = ongunstige ontwikkeling.

Meer informatie over de indicator zoals die door CBS is ontwikkeld

Regionale brede welvaart: Raboresearch

[Raboresearch](#) heeft een Brede Welvaartindicator ontwikkeld waarmee in elf dimensies (zie onderstaande tabel) inzicht wordt gegeven in de kwaliteit van leven. In tegenstelling tot CBS brengt Raboresearch deze (gewogen) samen in één indicator en rapporteert ze deze alleen op het niveau van regio's. Agglomeratie 's-Gravenhage komt in deze benadering naar voren als de regio met de laagste brede welvaart van Nederland. Tussen 2012 en 2019 is de brede welvaart in onze regio – net als in alle andere regio's – toegenomen, maar de verandering is minder groot dan in de meeste andere regio's het geval is. Relatief gezien doet de

positieve trend in brede welvaart in de agglomeratie in Den Haag dus niet veel onder voor de andere regio's, maar de ongunstige positie blijft gehandhaafd⁴.

- De grootste positieve trends ziet Raboresearch in Agglomeratie 's-Gravenhage op het gebied van *baanzekerheid, inkomen en het subjectief welzijn*.
- De dimensie *huisvesting* kent een negatieve trend. In vergelijking met de andere grote 4 steden is de trend van Agglomeratie 's-Gravenhage minder gunstig dan in de regio's Utrecht, Zuidoost-Noord-Brabant en Groot-Amsterdam. Groot-Rijnmond kent een soortgelijke trend.

Tabel 3: Ontwikkeling van de BWI en de elf dimensies voor veertig COROP-regio's tussen 2013 en 2019

Regio	BWI index	Subjectief welzijn	Gezondheid	Persoonlijke ontwikkeling	Milieu	Veiligheid	Inkomen	Baanzekerheid	Sociale contacten	Maatschappelijke betrokkenheid	Werk-privébalans	Huisvesting
Utrecht	0,04	0,16	0,03	-0,02	0,04	0,06	0,13	0,12	0,01	-0,02	0,04	-0,07
Zuidoost-Noord-Brabant	0,01	-0,02	0,02	0,01	0,05	-0,01	0,13	0,12	0,01	-0,02	0,06	-0,18
Groot-Amsterdam	0,04	0,11	0,04	-0,03	0,03	0,06	0,16	0,15	-0,02	-0,02	0,07	-0,18
Groot-Rijnmond	0,03	0,08	0,01	-0,01	0,04	0,03	0,12	0,15	-0,02	-0,02	0,07	-0,16
Aggl. 's-Gravenhage	0,01	0,08	0,02	-0,03	0,03	0,02	0,12	0,14	-0,02	-0,02	0,03	-0,24

Bron: Raboresearch, 2021

⁴ Meer achtergrond: <https://economie.rabobank.com/publicaties/2021/maart/laat-herstel-brede-welvaart-niet-weer-tien-jaar-duren/>

Duurzame gemeenten: Het PON | Telos

Dit Tilburgs instituut stelt een [nationale monitor duurzame gemeenten](#) op. Het PON | Telos volgt de commissie-Brundtland in haar definitie van het begrip duurzame ontwikkeling: *“Duurzame ontwikkeling voorziet in de behoeften van de huidige generatie, zonder daarbij de mogelijkheden van toekomstige generaties om in hun behoeften te kunnen voorzien te beperken.”* Duurzame ontwikkeling lijkt in dat opzicht sterk op het begrip brede welvaart (zie definitie CBS op pagina 2). Het PON | Telos onderscheidt drie vormen van kapitaal: Sociaal-cultureel (people), Ecologisch (planet) en Economisch (profit). Ze formuleert daarop aan de hand van vijf tot tien ‘kapitaalvoorraden’ een normatief kader met concrete doelen. Aan de hand van die doelen meet Het PON | Telos de duurzaamheidsprestaties van alle Nederlandse gemeenten. Uit de scores op elk ‘kapitaal’ wordt weer een totaalscore samengesteld.

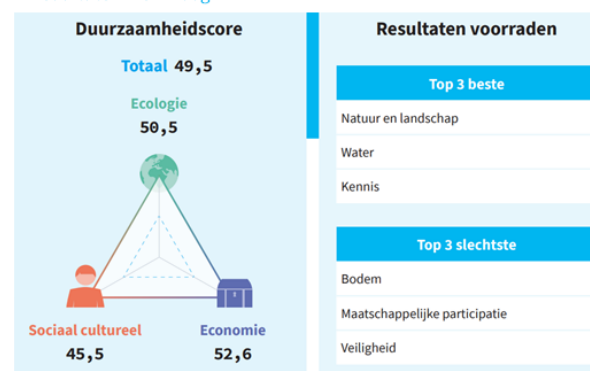
Op elke score is een ranglijst van Nederlandse gemeenten gemaakt. Het PON | Telos signaleert een gestage groei van met name het economisch kapitaal in Nederland. Tegelijkertijd is de groei van het sociaal-culturele kapitaal inmiddels tot stilstand gekomen. Grotere gemeenten kampen met name in het sociaal-cultureel en ecologisch kapitaal met grotere uitdagingen dan kleinere gemeenten; voor het economisch kapitaal geldt juist het tegenovergestelde.

Den Haag staat met haar totaalscore van 49,5 (maximaal haalbaar: 100) op plaats 289 van 352 gemeenten; hoger dan Rotterdam, maar lager dan de andere grote steden. Relatief gunstig scoort Den Haag op economisch kapitaal (plaats 164). In onderstaande tabel zijn de Haagse cijfers naast de andere G5-steden geplaatst. Gunstige scores laat Den Haag zien op natuur & landschap, water en kennis; ongunstige op bodem, participatie en veiligheid.

Totaalscore			Sociaal-cultureel kapitaal		Ecologisch kapitaal		Economisch kapitaal	
Gemeente	Score	Ranking	Score	Ranking	Score	Ranking	Score	Ranking
Utrecht	55	51	50,4	229	51,2	219	63,4	3
Eindhoven	54,2	86	47,8	291	53,3	153	61,7	6
Amsterdam	51,1	237	46,4	313	45,1	332	62	5
Den Haag	49,5	289	45,5	328	50,5	245	52,6	164
Rotterdam	47,3	335	43,9	343	40,6	352	57,3	39

Bron: Het PON | TELOS, januari 2022

Het PON | Telos Nationale Monitor Duurzame gemeenten – resultaten Den Haag

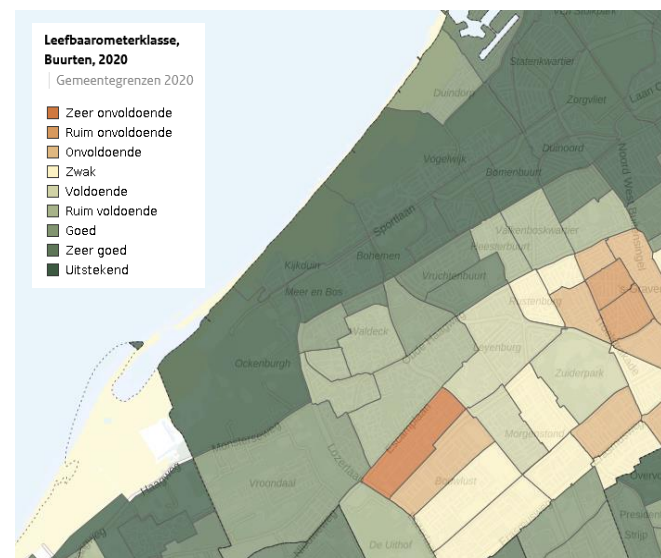
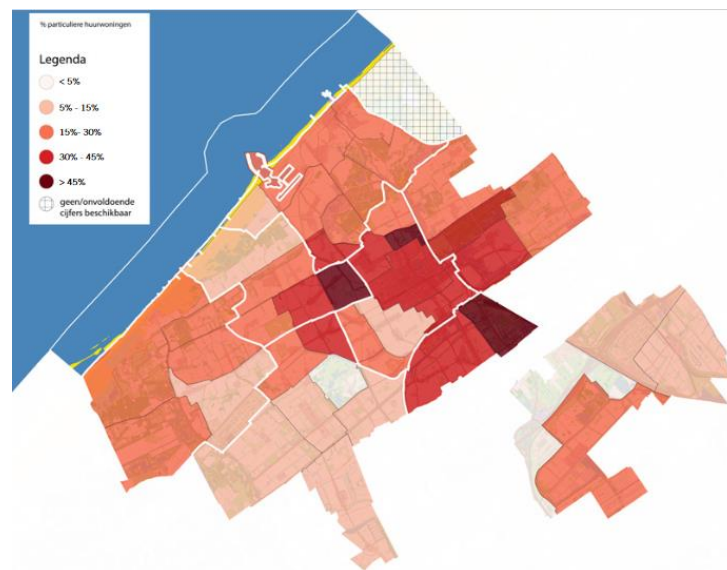
Bron: Het PON | Telos, 2022

Den Haag: verschillen binnen de stad

Brede welvaart wordt niet gerapporteerd op wijk- of buurtniveau. Andere instrumenten, zoals de Leefbaarheidscirkel, de Staat van de Leefomgeving en de Leefbaarometer geven hier wel inzicht in. De [Leefbaarheidscirkel](#) geeft op thema's veiligheid, sociale leefbaarheid en fysieke leefbaarheid inzicht in die leefbaarheidsaspecten in Haagse wijken en buurten. De [Staat van de Leefomgeving](#) brengt met kaartbeelden van maatschappelijke en fysieke kenmerken de verschillen tussen

wijken in beeld. De [Leefbaarometer](#) tot slot geeft een modelmatige inschatting van leefbaarheid in gemeenten, wijken, buurten en gebieden van 100x100 meter. Over de Leefbaarometer is een separate [kenniswijzer](#) opgesteld.

Deze drie instrumenten laten zien dat binnen de stad de verschillen op vooral sociaaleconomische kenmerken soms groot zijn, met een stapeling van “ongunstige scores” in stadsdelen Escamp, Laak en delen van Haagse Hout en Scheveningen.

Figuur 5: Weergaven uit Leefbaarheidscirkel Den Haag; Staat van de Leefomgeving Den Haag; Leefbaarometer 3.0; bronnen: zie links in tekst.

Meer informatie in Den Haag in Cijfers

Meer informatie, feiten en cijfers over Den Haag – ook op wijk- en buurtniveau – zijn te vinden via [Den Haag in Cijfers](#). Deze en andere Kenniswijzers zijn daar ook te lezen (denhaag.incijfers.nl/rapportages).

COLOFON

Uitgave

Gemeente Den Haag
DSO / SEPO - Onderzoek
Mei 2022

Inlichtingen

DSO / SEPO - Onderzoek
Roos Schreurs (06 – 5005 3232 / roos.schreurs@denhaag.nl)
Matthijs de Vries (06 – 5534 6563 / matthijs.devries@denhaag.nl)

De dienst Stedelijke Ontwikkeling aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid inzake het gebruik en toepassing van de gepresenteerde gegevens. Afwijkingen in absolute aantallen en percentages kunnen veroorzaakt worden door afrondingen. Bij gebruik van cijfers is bronvermelding verplicht.